04 පාඩම

ශ්‍රේෂ්ඨ ශ්‍රාවක චරිත හඳුනා ගනිමු.

(01). අනුබුදු මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ

අනුබුදු මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ පොසොන් පුර පසළොස්වක පොහොය දිනෙක ශ්‍රී ලංකාද්වීපයට වැඩම කළ හ. ඒ තෙවෙනි ධර්ම සංගායනාවෙන් පසු ලෝකයේ රටවල් නවයකට උතුම් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මයේ පණිවුඩය පතුරුවා හැරීමේ තීරණයෙහි මාහැඟි ප්‍රතිඵලයක් ලෙසයි. මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ සමග ඉත්ථිය, උත්තිය, සම්භල, භද්දසාල යන රහතන් වහන්සේලා සිව්නමත් ෂඩ් අභිඥාලාභී සුමන සාමණේරයන් වහන්සේත් අනාගාමීව සිටි භණ්ඩුක උපාසකතුමාත් යන පිරිස සැපත් වූ හ.

මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ වැඩසිටි ගල්තලාව පා මුලින් තිස්ස රජතුමා මුවෙකු පසුපස හඹා ගියේ ය. එය දුටු මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ ''තිස්ස'' ''තිස්ස'' නමින් හඬ ගැසූ හ. මාගේ නමින් හඬ ගසන්නේ කවරෙක් ද යි, රජතුමා හැරී බැලී ය. මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ ආර්යයන් වහන්සේලා දුටු රජු නුඹ වහන්සේලා කවරහු ද යි, ඇසී ය. එයට පිළිතුරු දුන් මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ

සමණා මයං මහාරාජ	-	**ධම්මරාජස්ස සාවකා**
තවෙව අනුකම්පාය	-	**ජම්බුදීපා ඉධාගතා**

මහරජ, අපි ධර්මරාජයන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ වෙමු. නුඹලා කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දඹදිව සිට මෙහි පැමිණියෙමු යි, ප්‍රකාශ කළ හ. රජතුමාට ක්ෂණයකින් සිහියට ආවේ පෙර ධර්මාශෝක අධිරාජයා එවූ පණිවුඩයෙහි සඳහන්ව තිබූ තුණුරුවන පිළිබඳවය. දෙදෙනාම පිළිසඳරෙහි යෙදුණහ.

ඉහත දැක්වූයේ අනුබුදු මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ අප ශ්‍රී ලංකාද්වීපයට බුදු දහම හඳුන්වා දීම පිළිබඳ අප කා අතරත් ප්‍රකටව ඇති ඓතිහාසික සිදුවීමෙහි සමාරම්භක අවස්ථාව යි. අප රටට බුදු දහම පැමිණීම පිළිබඳ කතා කිරීමේ දී මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේගේ නාමය නිතැතින් ම අපගේ සිහියට නැගෙයි. එසේම ලංකාවේ සිරිත් විරිත්, අක්ෂර කලාව, ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පය යනාදී කවර අංශයක් ගැන කතා කළ ද එය මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේගේ ආගමනය හා සම්බන්ධ වෙයි. ලංකාවේ මුලු සංස්කෘතිය ම මිහිඳු මාහිමි ආගමනයෙන් පසුව සකස්ව සංවර්ධනය වී ඇති බව පැහැදිලි ය. මිහිඳු මාහිමි බුදුරදුන් ජීවමානව නොදුටුව ද, අසූමහා ශ්‍රාවකයෙකු නොවුණ ද අප උන් වහන්සේ දෙවෙනි කොට සලකනුයේ බුදුරජාණන් වහන්සේට පමණෙකි. අනුබුදු යන උත්තම

අභිධානයක් මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේට යොදා ඇත්තේ එබැවිනි. එය ශ්‍රී ලාංකික අප උන් වහන්සේට ලබා දුන් ඉතා උසස්ම ගෞරව නාමයකි.

දඹදිව ධර්මාශෝක අධිරාජයා ගේත් වේදිසා දේවියගේත් පුතුණුවන් වූයේ මිහිඳු මාහිමි ය. සිය පියා වූ බින්දුසාර රජුගේ ඇවැමෙන් රාජ්‍යත්වයට පත් වූ අශෝක කුමරු ස්වකීය පිය රජුගේත් මුත්තණුවන් වූ චන්ද්‍රගුප්ත රජුගේත් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය වූ දිග්විජය රට තුළ ක්‍රියාත්මක කර වීය. එනම් තම රාජ්‍ය සීමාවෙන් පිට පැවති දිශාවන් ද ස්වකීය අණසකට ගැනීම යි. අශෝක රජු ක්‍රියාත්මක කළ දිග්විජය ව්‍යාපාරයේ බිහිසුණුම අවස්ථාව කාලිංග දේශය යටත් කරගැනීම සඳහා කළ යුද්ධය යි. එම සටනින් ජයගත් හෙතෙම මුළු මහත් දඹදිවට ම අධිරාජයා බවට පත්විය. ඉතිහාසයේ බොහෝ පාලකයෝ යුධ ජයග්‍රහණය ලැබූ හ. එහෙත් යුද්ධයේ දී සිදු කළ අපරාධයන්ගේ බිහිසුණු බවක් ඔවුහු නො දුටුව හ. අශෝක චරිතය එයට වඩා හාත්පසින් ම වෙනස් වූවකි. යුද්ධයෙන් ජයග්‍රහණය ලැබුව ද එතුමා බලවත් පසුතැවිල්ලකට පත්ව මානසික පීඩාවෙන් කල් ගෙවීය. මිනිසුන්ට විපත් ගෙන දෙමින් සිදුකළ මෙම පීඩාකාරී පාලන රටාව හමුවේ අශෝක රජුට චණ්ඩාශෝක යන නමක් ද පටබැඳී තිබුණේ ය.

ස්වකීය බලවත් චිත්ත පීඩාව සමනය කර ගැනීම පිණිස රජු විවිධ ආගම්වල පිළිසරණ පැතී ය. එහෙත් ඒ එක ද ඉගැන්වීමකින් වත් පලක් නො වී ය. අවසානයේ දී එතුමාට සැනසිල්ල ගෙනදුන්නේ නිග්‍රෝධ නම් සාමණේරයන් වහන්සේගේ සන්සුන් ගමනයි. එය දැක පැහැදී රජ මාළිගයට වැඩමවා ''**අප්පමාදො අමතපදං......**'' යනාදී ධම්මපදයේ අප්පමාද වග්ගයේ ගාථාවෙන් බණ අසා සිත පහන් කර ගත්තේ ය. එදා තෙරුවන් සරණ ගොස් සැදැහැති බෞද්ධයෙකු වූ එතුමා මහජනතාව කෙරෙහි කරුණාව, දයාව, මෛත්‍රීය පතුරුවන්නට විය. සත්ත්ව ඝාතනය තහනම් කළ එතුමා මිනිසුන් සුව කිරීම පිණිස පමණක් නොව සතුන් සුවපත් කිරීම පිණිස ද, ආරෝග්‍ය ශාලා කරවී ය. බුදු දහමේ එන ඉගැන්වීම් ඉතා සරල බසින් ලියා සෙල් ලිපි මගින් රටපුරා ප්‍රචලිත කර වී ය. ධර්ම මහාමාත්‍යවරුන් පත් කළේ ය. අසූහාර දහසක් වෙහෙර විහාර ද ඉදි කළ එතුමා තමාගේ නමින් ම පාටලී පුත්‍රයෙහි අශෝකාරාමය ද කරවීය. මේ අනුව දිග් විජය සපුරාම අත්හැරි එතුමා ඒ වෙනුවට ධර්මවිජය ස්වකීය රාජ්‍ය පාලන ක්‍රමවේදය බවට පත් කර ගත්තේ ය. ඒ අනුව අශෝක රජු ධර්මාශෝක අධිරාජයා බවට පත්විය.

එවකට ශාසනයෙහි ප්‍රධානත්වය දැරුවේ මොග්ගලීපුත්තතිස්ස මහරහතන් වහන්සේ ය. උන් වහන්සේ හමුවට ගිය අශෝක අධිරාජයා ''තමා දැන් ශාසනයෙහි උරුමකරුවෙකුවී ද''යි විමසී ය. එවිට උන් වහන්සේ පැවසූයේ ශාසනයෙහි ඥාතිත්වය ලැබීමට නම් තම දරුවෙකු සසුන්ගත කළ යුතු බව ය. මෙම අදහස රජු වහාම සිය වැඩිමහලු දරු දෙදෙනාට ඉදිරිපත් කළේ ය. එම අදහස ක්‍රියාත්මක කිරීමට ඔවුහු නොපැකිලිව ඉදිරිපත් වූ හ. අශෝක රජුගේ රාජ්‍යත්වයෙන් සයවෙනි වසරේ දී මහින්ද හා සංඝමිත්තා යන දරු දෙදෙනා පැවිදි වූ හ.

මොග්ගලීපුත්තතිස්ස මහරහතන් වහන්සේ මිහිඳු මාහිමිගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ වූ අතර මහාදේව මහරහතන් වහන්සේ ආචාර්ය වූහ. උපතින් විසි වෙනි වියේ දී ප්‍රව්‍රජ්‍යාභාවයට පත් මිහිඳු මාහිමියෝ නොබෝ කලෙකින් ම සිව්පිළිසිඹියා පත් රහතන්

වහන්සේ නමක් බවට පත් වූ හ. අශෝක රජු බුදු දහම වැළඳ ගැනීමෙන් පසු අන්‍ය තීර්ථකයෝ ලාභසත්කාරවලින් පිරිහී ගියහ. සිතැඟි පරිදි ඔවුහු ම සිවුරු පොරවාගෙන සඟ මැද විසූහ. ඔවුහු සසුන සේ ම ධර්මය ද කෙලෙසන්නටත් විකෘති කරන්නටත් වූහ. මෙම තත්ත්වය දැනගත් ධර්මාශෝක අධිරාජයා මොග්ගලීපුත්ත තිස්ස මහරහතන් වහන්සේගේ අනුශාසනා පරිදි සසුන සුරක්ෂිත කරවීම සඳහා තෙවෙනි ධර්ම සංගායනාව පැවැත් වී ය. සංගායනාවෙන් පසුව බුදු දහම ජගද්ව්‍යාප්ත තත්ත්වයට පත් කරවීම සඳහා රටවල් නවයකට ප්‍රචාරය කරන ලද්දේ ධර්ම දූතයන් වහන්සේලා මාර්ගයෙනි.

රට	ප්‍රධාන ධර්ම දූතයන් වහන්සේ
කාශ්මීර ගන්ධාර දේශය	මජ්ඣන්තික තෙරුන්
මහිස මණ්ඩලය	මහාදේව තෙරුන්
වනවාසී දේශය	රක්ඛිත තෙරුන්
අපරන්ත දේශය	යෝනක ධම්මරක්ඛිත තෙරුන්
මහා රාෂ්ට්‍ර දේශය	මහා ධම්මරක්ඛිත තෙරුන්
යෝනක දේශය	මහා රක්ඛිත තෙරුන්
හිමවන්ත දේශය	මජ්ඣිම තෙරුන්
සුවණ්ණ භූමිය	සෝණ හා උත්තර හිමිවරුන්
තම්බපණ්ණි දීපය	මහින්ද තෙරුන්

ශ්‍රී ලංකාද්වීපය කෙරෙහි සුවිශේෂී සැලකිල්ලක් දැක් වූ ධර්මාශෝක අධිරාජයා ස්වකීය පුත්‍රයා වූ මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ ම මෙරටට පිටත් කොට එව්ය. මිහිඳු මාහිමියෝ ද ලක්දිවට වැඩමවීමට සුදුසු කාලය බලමින් වැඩ සිටියහ. එවකට ලංකාවේ රාජ්‍යත්වය දැරූ මුටසීව රජු පසුවූයේ ඉතා වයෝවෘද්ධ තත්ත්වයේ ය. එබැවින් එතුමාට ධර්මය අවබෝධ කරවීම හා රට තුළ රාජ්‍ය අනුග්‍රහයෙන් ධර්මය ප්‍රචාරය කරවීම පහසු නොවන බව උන් වහන්සේ මනාව දැන සිටිය හ. එබැවින් ගමනට සුදුසු කාලය එළඹෙන තෙක් විදිසාවෙහි ගත කළ හ. ඉක්බිති මාස සතකට පසු මුටසීව රජු මිය ගියේ ය. ඔහුගේ ඇවෑමෙන් දේවානම්පියතිස්ස රජු ලක්දිව රජවිය. ලක්දිවට වැඩමවීමට සුදුසු කාලය මෙය බව වටහා ගත් මිහිඳු මාහිමියෝ බුද්ධ වර්ෂ 237දී හෙවත් ක්‍රි. පූ. 307 වැන්නෙහි පොසොන් පුර පසළොස්වක පොහෝදා ශ්‍රී ලංකාද්වීපයට වැඩම කළ හ.

දේවානම්පියතිස්ස රජු හමුවෙන් පසු මිහිඳු මාහිමි පළමුවෙන් ම සිදු කළේ රජුගේ බුද්ධිය පරීක්ෂා කිරීමයි. රජුට කෙබඳු ධර්ම දේශනාවක් පැවැත්විය යුතුදැයි තීරණයකට බැසීම එම බුද්ධි පරීක්ෂණයේ අරමුණ විය. අඹ පැනයෙන් හා නෑයන් පිළිබඳ ඇසූ පැනයෙන් රජතුමා බුද්ධිමතෙකු බව පිළිගත් මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයෙන් ධර්ම දේශනා කළ හ. එහි භික්ෂු ජීවිතයත් භික්ෂුවකගේ ගතිගුණත් රහත්බව හා චතුරාර්ය සත්‍යයත් විස්තර වෙයි. බණ ඇසූ රජතුමා බෙහෙවින් ප්‍රසාදයට පත්ව තෙරුවන සරණ ගියේ ය.

මිහිඳු මාහිමි ලක්දිවට වැඩම කළ දිනයෙහි ම භණ්ඩුක උපාසකතුමා පැවිදිකොට උපසම්පදාව ද ලබා දුන්නේ ය. අනාගාමීව සිටි එතුමා එකෙණෙහි රහත් භාවයට ද පත් වූයේ ය. පසුදා උදෑසන මිහිඳු මාහිමියෝ දූත පිරිස ද සමග අනුරාධපුරයට වැඩම කළ හ. උන්වහන්සේගේ වැඩමවීමෙන් පසුව වූ වැදගත් සිදුවීම් රැසකි.

- ⋆ අනුලා දේවිය ප්‍රමුඛ රජගෙදර කාන්තාවන්ට පේතවත්ථු, විමානවත්ථු ඇසුරෙන් දහම් දෙසීම. ඒ අසා ඔවුන් සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටීම.

- ⋆ ධර්ම දූතයන් වහන්සේලා ගේ වැඩමවීම පිළිබඳ පණිවුඩය ලැබී රජගෙදරට රැස් වූ දහස් ගණන් ජනයාට දේවදූත සූත්‍රය දේශනා කිරීම.

- ⋆ රජගෙදර ඉඩකඩ මද වූයෙන් ඇත්ගාල පිළියෙල කර දීමත් ඉක්බිතිව තවතවත් මහජනයා ගේ පැමිණීම වැඩිවූයෙන් දකුණු වාසල් දොරටුව අසළ නන්දන උයන පිළියෙල කරදීමත් සිදු වුණි. එහි දී මිහිඳු මාහිමියෝ බාල පණ්ඩිත සූත්‍රය දේශනා කළ හ.

- ⋆ පැන් කෙණ්ඩියෙන් අත පැන් වත් කොට මහමෙව්නා උයන සඟසතු කොට පිදීම.

- ⋆ පොහොය සීමාවක් සම්මත කිරීම හා මහා බෝධිය සහ මහා චෛතිය පිහිටන තැන් දේවානම්පිය තිස්ස රජතුමා ලවා සලකුණු කර තැබීම.

- ⋆ දෙවනපෑතිස් රජුගේ බෑණා වූ මහා අරිට්ඨ අමාත්‍යවරයා සහ තවත් 55 දෙනෙකු පැවිදි වීම.

- ⋆ සංඝමිත්තා මහරහත් තෙරණිය හා ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ ගේ ශාඛාවක් වැඩමවා ගෙන එනු පිණිස අරිට්ඨ නම් ඇමතියෙකු ප්‍රධාන දූත පිරිසක් දඹදිව ධර්මාශෝක රජු වෙත යැවීම.

- ⋆ සඟමිත් තෙරණිය බෝධි ශාඛාව ද රැගෙන සිරිලකට වැඩමවීම හා පැවිද්ද අපේක්ෂාවෙන් සිටි අනුලා දේවිය ඇතුලු කාන්තා පිරිස පැවිදි කිරීමෙන් සිරිලක මෙහෙණි සසුන ආරම්භ කරවීම.

මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ ගේ මග පෙන්වීම මත සිය ජීවිතය ශාසනයේ උන්නතිය වෙනුවෙන් කැප කළ ශ්‍රේෂ්ඨ බෞද්ධ මහෝපාසකයෙකු වූ දේවානම්පියතිස්ස රජු වසර 40ක ඉතා සාර්ථක රාජ්‍ය කාලයක් නිමවා මිය පරලොව ගියේ ය. එතුමාගේ ඇවෑමෙන් උත්තිය කුමරු මෙරට රජ විය. උත්තිය රජුගේ 8 වන රාජ්‍ය වර්ෂයෙහි අසූවිය සපුරා සිටි අනුබුදු මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ සෑගිරියේ දී පිරිනිවන් පා වදාළ සේක. උත්තිය රජු උන් වහන්සේ ගේ ධාතු නිධන් කොට අනුරාධපුර චෛතියගිරියෙහි හා ලක්දිව තවත් ස්ථාන කිහිපයක ම ස්තූප ඉදි කරවීය.

අනුබුදු මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ ලක්දිවට ථේරවාදී බුදු දහම හඳුන්වා දුන්පසු බුද්ධාගම ලංකාවෙහි රාජ්‍ය ආගම බවට පත්විණි. උන්වහන්සේ ලක්දිව දී ධර්ම දේශනා කළේ සිංහල භාෂාවෙනි. මිහින්තලයේ අවටින් හමු වූ සෙල්ලිපි මිහිඳු මාහිමි වැඩ සිටි සමයේ ලියැ වී ඇති ඒවාය. ඒ අනුව නිසි අක්ෂර කලාවක් ලක්දිව ව්‍යාප්ත වූයේ ද එම යුගයේ ය. එදා සිංහල සාහිත්‍යය හා බෞද්ධ සාහිත්‍යය දෙකක් නොවීය. සියලු දේ බුදු දහම මුල්කරගනිමින් රචනා විය. අධ්‍යාපනය පැවැතියේ ගමේ විහාරස්ථානය මුල් කරගෙනයි. වැවයි, දාගැබයි, ගමයි, පන්සලයි යන මනා සංස්කෘතිය සබැඳියාව ඇති වූයේ මෙම පසුබිම තුළ ය. ශ්‍රී ලාංකේය ජනතාව සංස්කෘතික හා සාරධර්ම අතින් වඩාත් බුද්ධිමත්, විචාරශීලී හා ගෞරවාන්විත ජාතියක් බවට පත් වූයේ මෙලෙස අනුබුදු මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ ලක්දිවට බුදු දහම හඳුන්වා දීමත් සමග ය.

(02). සියලු වියතුනට සිළුමිණක් හා සම වූ
තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල හිමිපාණෝ

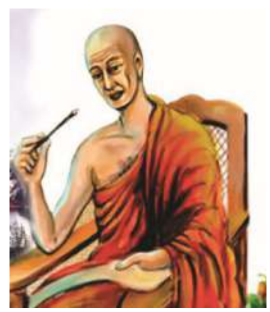

සිංහල පද්‍ය සාහිත්‍ය වංශයෙහි ස්වර්ණමය යුගය කෝට්ටේ යුගය යි. සම්භාව්‍ය සිංහල කාව්‍ය නිර්මාණයෙහිලා නෛසර්ගික සමත් කමකින් හෙබි විශිෂ්ටතම යතිවරයන් වහනන්සේ නමක් වූ තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල හිමි පහළ වූයේ මෙම යුගයේ දී ය. වර්ෂ 1408 මැයි 08 වන දින ජන්මලාභය ලැබූ ශ්‍රී රාහුල හිමියන් ගේ මව වූයේ ස්වර්ණවතී නොහොත් සීලවතී දේවියයි. පියා වූයේ එකල දකුණුලක භාරව සිටි වීරබාහු නම් කුමරු ය. ජයබාහු කුමරු ලෙස ගිහි කල නම් ලැබූ ශ්‍රී රාහුල හිමි ඉතා කලාතුරකින් එළඹෙන ග්‍රහ යෝගයක් සමග ජන්ම ලාභය ලබා ඇත. සිය පියා වූ වීරබාහු කුමරුගේ අකල් වියෝවෙන් පසු මෙම කුමරු හදා වඩා ගත්තේ කෝට්ටේ හයවන පරාක්‍රමාහු රජු ය.

එදා සත් හැවිරිදි දරුවෙකුව සිටිය දී ජයබාහු කුමරු මව සමග හයවන පරාක්‍රමබාහු රජු මුණ ගැසීමට ගිය විට රජු දුක් සැප විමසුවේ ය. එවිට කුඩා කුමරු මෙවන් කවියක් ප්‍රකාශ කොට ඇත.

මා වැනි	**බිළින්දා**
වර වර ළඟට	**කැන්දා**
දුක් සැප	**කුමන්දා**
අසන නිරිඳෝ වෙන	**කොයින්දා**

සත් හැවිරිදි දරුවෙකු ගෙන් රජු මෙවන් හපන්කමක් කිසිසේත් ම බලාපොරොත්තු නොවී ය. මවිතයට පත් රජු මෙම දරුවා ස්වකීය පුත්‍ර ස්ථානයෙහි හදා වඩා ගැනීමට දෙන මෙන් ස්වර්ණවතී මැණියන් ගෙන් ඉල්ලා සිටියේ ය. පිය සෙනෙහස අහිමිව සිටි දරුවාට ද මෙවන් පිය සෙනෙහසක් හා රැකවරණයක් අවශ්‍යව පැවති හෙයින් මව ඊට කැමති

වූවා ය. රජුට ද පිරිමි දරුවන් නොසිටි අතර සිටියේ දියණියන් දෙදෙනෙකි. එදා සිට රජු ජයබාහු කුමරු හදාවඩා ගත්තේ අප්‍රමාණ පුත්‍ර ස්නේහයකිනි.

ජයබාහු කුමරු ස්වකීය මවගේ ද කැමැත්ත ඇතිව ක්‍රි. ව.1425දී උතුම් වූ ප්‍රව්‍රජ්‍යා භාවයට පත්වූයේ කැරගල වනරතන සංඝරාජ හිමියන්ගේ ආචාර්යත්වයෙනි. පැවිදි වන විට වයස අවුරුදු 17කි. පැවිදි නාමය වූයේ දෙමටානගම වාචිස්සර යන්නයි. වර්ෂ 1438දී උපසම්පදාව ලත් වාචිස්සර හිමියන් ගේ මුල් පන්සල වූයේ ප්‍රතිරාජ පිරිවෙණ බඳ ගණේගොඩැල්ල විහාරස්ථානය යි. එය දේවපතිරාජ ඇමතිවරයා ඉදිකළ ස්වකීය මුත්තණුවන් වූ උත්තරමූල රාහුල හිමියන්ගේ ද මුල් විහාරස්ථානයයි. වාචිස්සර හිමි ද මෙම විහාරස්ථානයට පැමිණ තත් ප්‍රතිරාජ පිරිවෙණින් අධ්‍යාපනය ලැබී ය. සයවන පරාක්‍රමබාහු රජු වාචිස්සර හිමියන්ට උපකාර වන පිණිස මෙම ප්‍රදේශයේ තිබූ සශ්‍රීක කුඹුරක් වූ මහවෙල හා ගොඩපිටිය යන ගම ද උත්තරමූල රාහුල හිමියන්ට පූජා කළේ ය. උත්තරමූල හිමියන් ගේ ඇවැමෙන් තොටගමු පිරිවෙණ හා විහාරයේ අධිපතීන් වහන්සේ ලෙස රජතුමා පත් කළේ එවකට ගණේගොඩැල්ල පන්සලේ වැඩසිටි වාචිස්සර හිමියන් ය. මෙය රටේ කීර්තිමත් අධ්‍යාපන ආයතනයක් වන්නේ එයින් පසුව යි. තෙල්වත්තේ රක්පන් වෙහෙර නමින් ද එකල විජයබාහු පිරිවෙණ හැඳින්විණ.

උත්තරමූල රාහුල හිමියන් ගේ අපවත්වීමෙන් පසු වාචිස්සර හිමි ස්වකීය මුත්තණුවන් වූ ශ්‍රී රාහුල හිමියන් ගේ නාමය භාවිතයට ගත්තේ ය. තොටගමුවේ පිරිවෙණෙහි වැඩසිටි නිසා උන්වහන්සේ ''තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල හිමි'' නම් විය. තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල හිමියන් සතු ස්මරණ ශක්තිය විශ්මයජනක එකක් ම විය. ඒ පිළිබඳ සඳහන් වන ජනප්‍රවාද රැසක් පවතියි. දිනක් වීදාගම හිමි ධර්ම දේශනයකට වැඩමවීමට පෙර බලගතු සරස්වතී තෙල් බඳුනකට අශ්ව කෙන්දක් දමා සත් වරක් ගසා දමා එය දිවේ ගා ගන්නා අයුරු කුඩා රාහුල හිමි බලා සිටියේ ය. ගුරු හිමියන් පන්සලෙන් පිටත් වූ විගස රාහුල හිමියන් කළේ එම තෙල් බඳුන ගෙන පානය කිරීම යි. එය බලවත් ඖෂධයක් වූ නිසා රහල් හිමි සිහිමූර්ජා වී ඇද වැටුණි. වහාම මේ බව ගුරුහිමියන්ට දන්වන ලදුව උන්වහන්සේ සැණෙකින් ආපසු පැමිණ බෙහෙත් ඔරුවක දමා රාහුල හිමි සුවපත් කළ හ. මෙම ඖෂධයේ බලගතුකම නිසා රාහුල හිමි මතක ශක්තියෙන් අගතැන්පත් වූ බව මෙම ජනප්‍රවාදයෙන් කිය වේ.

තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල හිමි ගෞරව සම්මානයට පාත්‍ර වූයේ ''ෂඩ්භාෂා පරමේශ්වර'' යන නාමයෙනි. එයට හේතුව සංස්කෘත, ප්‍රාකෘත, මාගධී, පෛශාචි, සෞරසේනි හා අපභ්‍රංශ යන භාෂා සය පිළිබඳ පෘථුල දැනුමක් උන් වහන්සේ සතු වීම යි. එසේම ත්‍රිපිටකවාගීශ්වරාචාර්ය (තෙවලා වදනිසුරු) යන ගෞරව නාමය ද උන්වහන්සේට හිමි විය. ශ්‍රී රාහුල හිමි ස්වකීය පාණ්ඩිත්‍යය කාව්‍යශේඛරයේ දී දක්වන්නේ මහත් අභිමානයෙන් යුක්තව යි.

සව්සත කෙළ	**පැමිණි**
ගුරුවන් දෙරණ	**සපැමිණි**
පිරිසිදු සිල්	**ගිහිණි**
සියල් ලෝ වියතුන්ට	**සිළුමිණි**

තමා සියලු ශිල්ප ශාස්ත්‍රයන් හි පාරප්‍රාප්ත කෙනෙකි. ඒ නිසා පොළොවට බැසගත් බ්‍රහස්පතී හා සමාන ය. එසේම පිරිසිදු සීලයෙන් යුක්ත ය. ලොව සියලු පඬිවරුන්ට සිළුමිණක් හා සමාන ය.

කෙනෙකුට මෙය ආත්ම වර්ණනාවක් සේ පෙණුන ද රාහුල හිමි තමා ගැන කරන මෙම අභිමානාත්මක වර්ණනාව ව්‍යාජයක් නොවේ. සත්‍යයකි. එනිසා මෙය බහුශ්‍රැත පඬිවරයෙකු තම පාණ්ඩිත්‍යය අභිමානයෙන් පළ කළ අවස්ථාවකි. මෙයට අභියෝග කිරීමට සමතෙක් මෙදියත නො වූ හ.

ශ්‍රී රාහුල හිමි විජයබා පිරිවෙණහි වැඩවසමින් සිදු කළ ශාස්ත්‍රීය සේවාව මෙරට පමණක් නොව නොයෙක් ශාස්ත්‍රයන්හි දැනුමැති විදේශිකයන් අතර පවා බෙහෙවින් ප්‍රචලිත විය. උන්වහන්සේගේ දැනීම් සම්භාරයට සම කළ හැකි කිසිවෙකු එකල මෙරට නොවූ බව ගිරා සංදේශයෙහි මෙම කව තුළින් ද පැහැදිලි වෙයි.

ගැඹුරු විජම් පෙළ කිරි සයුර	**ඇමවිට**
සොඳුරු නුවන් වෙර පහරින් සකොබ	**කොට**
මියුරු පද අරුත් අම ගෙනදෙන	**ලොවට**
කවුරු සදිසි වෙති මෙකලට	**එයතිඳුට**

ශ්‍රී රාහුල හිමියන් රචනා කළ ග්‍රන්ථ රාශියකි. එමගින් භාෂාවට හා සාහිත්‍යට සිදු වූ සේවාව ඉමහත් ය. උන් වහන්සේ විසින් රචනා කරන ලද

පරෙවි සංදේශය	**කාව්‍යශේඛරය**
සැලළිහිණි සංදේශය	**පංචිකාප්‍රදීපය**
බුද්ධිප්පසාදනිය	**වුත්තමාලාව**
යෝගරත්නාකරය	

යන ග්‍රන්ථ එයට සාක්ෂි දරයි.

භාෂා සාහිත්‍යය පමණක් නොව ජ්‍යොතිෂ්‍යය සම්බන්ධයෙන් එකල මූලස්ථානය වූයේ තොටගමුව හා වීදාගම යි. ශ්‍රී රාහුල හිමියන් ගෙන් සේ ම තත් ශිෂ්‍ය වෑත්තෑවේ හිමියන්ගෙන් ද සිංහල සාහිත්‍යයට සිදු වී ඇති සේවය ඉතා විශිෂ්ට මට්ටමක පවතී. වෑත්තෑවේ හිමි ලියූ ගුත්තිල කාව්‍යයට සිංහල කාව්‍ය ග්‍රන්ථාවලියේ වැදගත් තැනක් හිමි වෙයි. මෙම කාලය තුළ ගිරා සංදේශය ලියා ඇත්තේ ද උන්වහන්සේ බව ද කිය වේ.

ශ්‍රී රාහුල හිමියන්ගේ අවසාන කාලය අම්බන ඉඳුරුගිරි ලෙන් විහාරය ආශ්‍රිතව වැඩ සිටියේ ය. අපවත් වීමෙන් පසු ශ්‍රී දේහය ලෙනෙහි තබා ප්‍රදේශයේ ජනතාව නිති වැඳුම් පිදුම් කිරීමට සලස්වා ඇත. ජීවත්ව සිටිය දී ''**සිද්ධායුලෝක රසායනය**'' නමැති

තෙලක් භාවිත කළ හෙයින් ශ්‍රී දේහය ඉතා දීර්ඝ කාලයක් නරක් නොවී තිබෙන බවට විශ්වාසයක් ඇත. ශ්‍රී රාහුල හිමිගේ දේහය ගෝවට රැගෙන ගිය පසු අම්බන ප්‍රදේශය ම පාලු වී ජනශූන්‍ය වූ බව කියැ වේ. එම දේහය අදත් සුරක්ෂිතව පවතියි.

අභ්‍යාස

01. ''මිහිඳු මා හිමි මෙහි නොවැඩියා නම්.......'' යන මාතෘකාවෙන් රචනයක් ලියන්න.
02. මහින්දාගමනයෙන් අප රටට උරුම වූ දායාද පිළිබඳ ලැයිස්තුවක් පිළියෙල කරන්න.
03. තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල හිමි පිළිබඳ ජනප්‍රවාද හැකිතාක් එක් කොට කුඩා පොතක් සකස් කරන්න.
04. ශ්‍රී රාහුල හිමිගේ සාහිත්‍ය සේවය මැයෙන් රචනයක් ලියන්න.